

Nové zvony ve věži Husova sboru na Vinohradech

Text: Pavla Melková

Autoři fotografií: Pavla Melková, Kryštof Melka

Autor rekonstrukce Husova sboru 1999–2011:	MCA atelier s.r.o. Ing. arch. Miroslav Cikán Ing. arch. Pavla Melková
Návrh výtvarné výzdoby zvonů:	Ing. arch. Pavla Melková
Výroba zvonů:	Petr Rudolf Manoušek
Klient:	Církev československá husitská
Finanční dary:	Veřejná sbírka Městské části Praha 10, Praha 2, Praha 3
Místo:	Husův sbor na Vinohradech, Dykova 1, Praha 10
Datum realizace:	05/2011

Umístění nových zvonů jako završení etapové rekonstrukce objektu

Objekt Husova sboru od architekta Pavla Janáka prošel v letech 1999–2011 etapovou rekonstrukcí pod vedením architektonického ateliéru MCA Ing. arch. Miroslava Cikána a Ing. arch. Pavly Melkové. Vyvrcholením rekonstrukce bylo osazení tří nových zvonů do věže objektu. Myšlenka osazení nových zvonů, o kterém uvažoval již architekt Pavel Janák, ale k níž nikdy v uplynulých osmdesáti letech od stavby objektu nedošlo, se zrodila již před lety v průběhu rekonstrukce objektu. Její realizace se podařila v letošním roce díky podpoře Městských částí Praha 10, 2 a 3, které poskytly finanční dary, stejně jako občanů, kteří na zvony přispěli ve veřejné sbírce. Zvony byly slavnostně vysvěceny a vyzvednuty na věž dne 20. května 2011.

Budova Husova sboru stojí v nejvyšší části vinohradského návrší. Jeho štíhlá, přes svůj minimalistický výraz, a současně právě díky této své výrazové skromnosti snadno rozpoznatelná věž kostela je z dálky viditelná z většiny míst centrální Prahy. Budova kostela do dnešních dnů plní roli jednoho z center společenství, jehož existence potvrzuje identitu místa. Tato role se neodehrává pouze na poli liturgickém, místo se současně stává centrem společenského, veřejného, kulturního života, a to nejen v praktické, ale i symbolické rovině.

Zvony byly vždy upomínkou existence tohoto společenství a symbolem řádu. Málokterý předmět v sobě ukrývá tolik mystiky jako právě zvon. I v dnešní době, která je vzdálena liturgickým rituálům, nám jejich zvuk připomíná existenci lidského času, rytmus života, narození a smrti.

V divadelní hře Zvony Fráni Šrámka říká Kuťápk: „...zvony jsou naše svědomí. A když teď zvony nám sundali, teda... taky svědomí nemáme... Přestanou-li zvony mluvit, není čas, abysme my mluvit počali?“

Návrh výtvarné výzdoby zvonů

Tvar zvonu je nadčasový, odvozený od požadavků na výsledný hudební tón, a vymyká se tak potřebě zásahu architekta, stejně jako povinnosti být ve svém výtvarném výrazu současný. Plastické reliéfy na zvonech – odvěká tradiční ozdoba, nositel symboliky i informace – tak zůstávají jedinou součástí, která přebírá zodpovědnost i šanci stát se reprezentantem současnosti, připomínkou, v jaké době zvony vznikly.

Skloubení nároků kontextu moderní funkcionalistické stavby a respektování historické tradiční podoby zvonů nebylo vůbec snadným úkolem. Úkol to byl o to těžší, že v architektonické historii téměř neexistují podobné příklady.

Navržený reliéf je symbolem vyzařování, šíření: z vnitřního středu do dále. Objekt je tvořen shlukem plastických fragmentů dohromady se skládajících do tvaru kříže. Fragmenty, které mohou být jednotlivými tóny – zvuku i poselství –, se prodírají ven z vnitřku zvonu, z jeho středu – srdce. Epicentrem šíření je místo dotyku srdce se stěnou zvonu. Šíření zvuku je zároveň šířením poselství. Prvním poselstvím jsou naděje, láska a víra, jejichž jména nesou jednotlivé zvony, za nimi však zároveň následuje množství dalších významů. Tóny sdělení se z neidentifikovatelného zdroje středu kdesi v hloubce uvnitř doslova plasticky „protlačují“ do povrchu zvonů, aby ho pak odpoutáním se opustily ve směřování do nekonečna.

„Utvrzujte v sobě smysl pro hloubku. Úkolem sochaře a malíře je ,představit si tvary v jejich hloubce‘. Takový pohled odkryje to, co ,prosvítá pod tvarem‘: ono prosvítající je ,vnitřní pravda‘, to je ,sama krása‘.“
(Auguste Rodin)

Výroba zvonů – vítězství tradičních postupů a materiálů nad přesnými technologiemi moderní doby

Výroba zvonů je jednou z mála oblastí, kde přes tisíc let stará technologie jak samotného postupu práce, tak i použitých materiálů zůstává stejná, v podstatě nedotčená výdobytky civilizace. Ačkoliv existují i novodobé technologie výroby, využívající nové metody i materiály, jejichž výhodou je především rychlost výroby a nízká pracnost, kvalita zvonů vyrobených původními postupy a z tradičních materiálů je stále nepřekonatelná.

V dnešní době spoléhající až krátkozracc na jistotu změřitelného a spočitatelného je poučné setkat se s příklady, kdy hlavním vodítkem vedoucím k cíli je – cit. Zeptáte-li se zkušeného zvonáře na přesné poměry sloučenin, tepelné či časové míry, zamne prsty v typickém gestu a řekne: „Asi takhle.“

Chemicky je zvonovina druh bronzu, slitina mědi a cínu v poměru přibližně 78:22. Tento poměr by měl zaručovat ideální pevnost i zvukové vlastnosti zvonu. Ve skutečnosti ale každý zvonář používá vlastní poměr, který je dílenským tajemstvím. Obecně platí, že čím větší obsah cínu, tím jasnější a jemnější tón, ale zároveň větší tvrdost, a tím větší náchylnost k puknutí. Existuje tak nebezpečná hrana rizika cesty k dokonalosti, která však činivá cestu i cíl o to větší výzvou.

Podobným rizikem je i realizace výtvarné výzdoby zvonů. Na rozdíl od ostatních kovoliteckých disciplín u zvonů platí, že není dovoleno žádné dodatečné broušení, bronzování, doplňování či nátěry, výjimečně lze jemně dopřesnit hrany písma. Podobně jako u akvarelových maleb, japonských kaligrafií či soch tesaných z jednoho kamene se zde dokonalost výsledného díla rodí i z napětí vznikajícího skrze vědomí jediného nevratného pokusu.

„Tradiční technologie lití do země, nedobrušování hotových zvonů i výzdoba jsou postupy, se kterými se jinde v Evropě už desetiletí neseťkáte.“

„Technologie výroby zvonů zaznamenala jen minimálních změn. Ale my jsme na Zbraslavi pracovali tou stejnou technologií jako kdysi, což znamená, že je to hlína smíchaná s pivem, s kravskou srstí, obilnou plevou, kobylicí, konopím – to všechno se tam dávalo a to je technologie, která má svoje opodstatnění a v podstatě je nepřekonaná.“

„My potřebujeme z mnoha řemesel alespoň zlomeček, část. Je to asi dáno tím, že technologie výroby zvonů má za sebou tisíc let tradice, kdy se postup výroby prakticky nezměnil. Z toho vyplývá, že používáme i stejné příměsi do formovacích směsí, stejné suroviny, obvykle míváme stejné zdroje. Novodobě míváme spíš potíže, které dříve neznali, protože získávat stejné věci, jako bylo možné třeba čtyři sta, pět set let zpátky, je dnes daleko složitější.“

(Petr Rudolf Manoušek)

Autoři fotografií:

Pavla Melková, Kryštof Melka